

TFG

**EL RETRAT DE L'ÀVIA.
ÀLBUM IL·LUSTRAT INFANTIL**

**Presentat per David Vendrell Lahosa
Tutor: David Heras Evangelio**

**Facultat de Belles Arts de Sant Carles
Grau en Belles Arts
Curs 2014-2015**

**UNIVERSITAT
POLITÈCNICA
DE VALÈNCIA**

**UNIVERSITAT POLITÈCNICA DE VALÈNCIA
FACULTAT DE BELLES ARTS DE SANT CARLES**

RESUM I PARAULES CLAU

El present treball final de grau té com a finalitat realitzar l'edició d'un àlbum il·lustrat destinat al públic infantil. L'objectiu principal és treballar una narració breu redactada en forma de microrelat, complementant-la amb il·lustracions pròpies i treballant la maquetació per a donar-li format d'àlbum.

Aquest projecte és de caràcter personal i l'he realitzat amb la intenció de desenvolupar les capacitats i coneixements adquirits en el transcurs del grau en belles arts. El propòsit és definir el meu perfil dins del món del disseny i la il·lustració, i produir una creació editorial que es pugui considerar en l'àmbit professional. Com que no es tracta d'un encàrrec realitzat per un client he tingut la possibilitat de treballar amb total llibertat partint d'un text que he escollit, ja que s'adapta a les meues necessitats expressives i tracta una temàtica que es troba dins dels meus interessos comunicatius.

En aquesta memòria escrita queda enregistrada tota la informació que ha sigut necessària per a explicar d'una manera clara i ordenada quin ha sigut el procés que he seguit per a conformar l'àlbum il·lustrat. L'estructura s'origina a partir de les necessitats pròpies del projecte que tenen relació directa amb la metodologia habitual que es treballa en els projectes d'il·lustració i disseny editorial.

PARAULES CLAU: Àlbum il·lustrat infantil,
Disseny editorial,
Il·lustració,
Experimentació gràfica.

SUMMARY AND KEY WORDS

The aim of this paper is to create the edition of an picture book for children. The main objective is to work on a brief narration presented as a short story with complementary genuine illustrations and shaping the layout in order to give it a proper format as an album.

The project has been created individually and the intention was to develop the different knowledge acquired during the arts degree. This is not only an attempt to define my own profile inside the world of illustration and design but, to produce an editorial that could be considered in the professional sphere. As it is not an order, I have had the possibility of working with total freedom choosing a text that fits all my expressive necessities and deals with a really interesting communicative topic.

This paper presents all the necessary information in order to present in a clear way which was the process that has been followed in order to create the illustrated album. The layout has its roots in the own necessities of the project that are closely related to the usual methodology that is worked in illustration and design projects.

KEY WORDS: Picture book,
Editorial design,
illustration,
Graphic experimentation.

AGRAÏMENTS

En primer lloc, agrair al meu tutor David Heras la implicació i dedicació total en aquest projecte, li done gràcies per haver-me ofert l'oportunitat de treballar amb ell. A la meua família i a Sara, pel seu recolzament i presència incondicional. Per últim, agrair a Àngela la seua ajuda amb les tasques de correcció.

ÍNDEX

RESUM I PARAULES CLAU p.2

1. INTRODUCCIÓ p.5

2. OBJECTIUS I METODOLOGIA p.6

3. COS DE LA MEMÒRIA p.7

3.1. Marc Teòric de L'àlbum Il·lustrat p.7

3.1.1. Àlbum il·lustrat; Definició i estat actual. p.7

3.1.2. La imatge en l'àlbum il·lustrat infantil. p.9

3.1.3. Públic a qui es dirigeix. p.10

3.1.4. Disseny editorial de l'àlbum il·lustrat p.11

3.2. Definició del projecte p.11

3.2.1. Documentació i referents p.13

3.3 Procés de treball p. 16

3.3.1 Brief p.16

3.3.2. Interpretar la història amb la il·lustració p.17

3.3.3. Story board p.17

3.3.4 Experimentació i primers esbossos p.19

3.3.5 Definició de personatges i espais p.22

3.3.6 Definició cromàtica i acabat p.24

3.3.7 Maquetació i arts finals p.26

3.3.8 Possibilitats per a la publicació p.28

4. CONCLUSIONS p.29

BIBLIOGRAFIA p.31

ANNEX 1 p.32

ANNEX 2 p.35

INTRODUCCIÓ

Aquest treball final de grau naix a partir de la proposta de concebre un àlbum il·lustrat i de la intenció d'aprofitar els coneixements i habilitats adquirides en el Grau en Belles Arts, per a crear un producte que es pugui considerar en l'àmbit professional. L'estructura d'aquesta memòria es construeix per diferents apartats que tenen com a finalitat explicar quin ha sigut el procés que he seguit per a desenvolupar aquest projecte.

En primer lloc, aporte la documentació necessària per a situar el projecte en el marc històric, ja que conèixer l'evolució i la situació del llibre il·lustrat ens ajuda a entendre quina n'és la funció en l'actualitat. Per a contextualitzar el projecte he fet un treball de documentació; Aquesta recerca em serveix per a classificar la informació necessària; entendre quina ha sigut l'evolució històrica de l'àlbum il·lustrat i en quina posició es troba al mercat actual; esbrinar quins són els trets fonamentals que defineixen l'àlbum il·lustrat infantil i quines són les peculiaritats que he de contemplar en funció del públic al qual va dirigit. També anomeno quines són les premisses per a realitzar-ne un bon treball de disseny editorial.

Seguidament, a mode de justificació, argumente les motivacions que m'han animat a produir un àlbum il·lustrat, treballant una narració aliena que tracta la temàtica de la mort, ja que aquest tema no sol ser habitual en l'edició d'àlbums destinats al públic infantil. També ha sigut necessari explicar quines han sigut les edicions i autors que han inspirat i servit de referència tant en l'àmbit conceptual i temàtic com en l'estilístic. Una volta esbrinades quines seran les funcions i les característiques de l'àlbum il·lustrat, es parla de quin ha estat el procés de treball que segueix la metodologia habitual en la creació d'aquest tipus de projecte editorial, i que ajuda a entendre les diferents fases de treball d'una manera clara i ordenada en el temps. També he redactat un apartat on considere les possibilitats que faran que el meu treball pugui aprofitar-se i ser publicat.

A mode de conclusions, se'n fa un exercici d'avaluació contrastant el resultat obtingut amb els objectius principals. Per últim he reflexionat sobre les possibilitats que ha suposat haver treballat aquest projecte.

OBJECTIUS I METODOLOGIA

Com a punt de partida he fixat un objectiu bàsic: concebre un projecte editorial en forma d'àlbum il·lustrat infantil. A partir d'aquest objectiu principal, en sorgeixen d'altres específics que tenen relació amb les necessitats que aquest tipus de projecte requereix i que engarantiran la bona execució:

- Complementar i ampliar un text o història breu amb la il·lustració, a partir d'una combinació equilibrada entre la part visual i la verbal.
- Experimentar amb diferents materials, tècniques i processos per aconseguir un llenguatge gràfic que satisfaci les meues necessitats expressives i que, al mateix temps, s'adapte tant a la línia narrativa i a la temàtica com al públic al qual anirà dirigit.
- Treballar el disseny editorial del llibre i optimitzar-lo per la impressió.
- Vendre el producte o aprofitar-lo per fer Autopromoció.

La metodologia establerta per abordar aquest projecte ha seguit un recorregut estructurat. Es comença per una tasca de recerca i recopilació d'informació referent a l'àlbum il·lustrat i, en concret, al qual es dirigeix al públic infantil. Es prossegueix amb l'elecció del text a treballar i, per últim es plasma el procés de treball que segueix les fases pautades en l'edició d'aquest tipus de producte editorial. Tot aquest procés s'explicarà detingudament en els següents apartats de la memòria.

Per a distribuir les tasques realitzades durant el procés de desenvolupament del projecte, he elaborat un cronograma on es plasma, de manera detallada, quin ha sigut el procés metodològic que he seguit, i quina ha sigut la distribució del temps del qual he disposat per a treballar:

	Setmana 1	Setmana 2	Setmana 3	Setmana 4
Setembre 2014			Definició del projecte	Elecció de la història
Octubre 2014	Recerca de concursos	Creació del Brief	Informació referent a l'àlbum	Documentació i referents
Novembre 2014	Documentació i referents	Primeres idees	Interpretar la història	Story board
Desembre 2014	Experimentació i primers esbossos			

	Setmana 1	Setmana 2	Setmana 3	Setmana 4
Gener 2015	Definició personatges	Definició personatges	Definició personatges	Definició d'espais
Febrer 2015	Definició d'espais	Proves de color	Definició cromàtica	Preparació fotolits
Març 2015	Estampació il·lustracions	Estampació il·lustracions	Definició de l'estructura de la memòria	Estampació il·lustracions
Abril 2015	Digitalització d'estampes	Retocs digitals finals	Maquetació	Maquetació
Maig 2015	Arts finals	Arts finals	Redacció memòria	Redacció memòria
Juny 2015	Redacció memòria	Redacció memòria	Proves d'impressió	Correcció memòria
Juliol 2015	Entrega de la memòria	Preparació presentació	Presentació	

COS DE LA MEMÒRIA

Per poder entendre el projecte, contextualitzar i fixar teòricament els conceptes que es treballen al llarg del procés, he recopilat informació que em serveix per a explicar d'una manera breu què és un àlbum il·lustrat, quina ha sigut la seua evolució i en quina situació es troba actualment. També he estudiat el públic al qual anirà dirigit, quina és la funció de la imatge en l'àlbum il·lustrat infantil i quins són els elements del disseny que es treballen en l'edició d'aquest.

3.1. MARC TEÒRIC DE L'ÀLBUM IL·LUSTRAT

3.1.1 Àlbum il·lustrat; Definició i estat actual.

L'àlbum il·lustrat es defineix com una obra narrativa en que l'element fonamental és la il·lustració, que normalment, es complementa amb un text per ajudar a seguir el fil narratiu. A diferència d'altres formats, en l'àlbum la relació entre el contingut visual i la part escrita ha de mantenir un equilibri

perfecte, i ha de deixar que cada una de les parts aporte significats i que complemente l'altra sense que es produïsquen redundàncies. Per a justificar aquest fet cite dos il·lustradors i escriptors que parlen d'aquesta qüestió. Teresa Duran diu;

“(…) la gran diferència entre un llibre il·lustrat i un àlbum rau en qui porta el pes narratiu. Quan la imatge és imprescindible per entendre qui fa què, com, quan i per què; quan, observant-la, podem fer-nos una idea cabal i fiable de la història o de l'anècdota narrada, explícitament o implícita, i quan analitzant podem apreciar com i per què aquell discurs icònic ens expressa el que ens expressa. Aleshores estem davant d'un àlbum”.¹

Maurice Sendak, en un aclariment més breu, defineix aquesta relació com “una sincopa rítmica de paraules i imatges”.²

Encara que aquest format editorial sol ser considerat com un producte recent, els seus orígens es remunten a la meitat del segle XVII. Es pot dir que l'àlbum il·lustrat prové del llibre il·lustrat que utilitzava les imatges com a acompanyants del text. La finalitat d'aquestes és reforçar el text representant el que aquest narra. En funció de les possibilitats tècniques d'impressió, s'han cercat diferents maneres de conjugar la part visual i la textual. Aquesta evolució ha conformat l'àlbum il·lustrat com un mitjà on atribuïm major transcendència a la importància de les imatges, tot atribuint la funció comunicativa a aquestes. Les il·lustracions doten d'informació que el receptor analitza mitjançant un procés de pensament visual. Maria Cecília Silva-Díaz, docent, investigadora i editora de literatura infantil, descriu aquest procés:

“(…) són els contes il·lustrats on el text i la imatge col·laboren junts per establir el significat de la història, de manera que per explicar el que allà hi passa hem de recórrer tant al que diuen les paraules com al que “diuen” les il·lustracions. Amb la lectura d'àlbums els lectors aprenen a buscar el sentit de les històries en un procés que integra dos codis diferents”³

L'àlbum es troba en un procés d'innovació permanent on es busca una millora dels procediments de disseny i producció i donà més importància a les qualitats tàctils i estètiques del llibre com a objecte. És per això que

1 i 3 BADIA, MÒNICA i LLADÓ, CECÍLIA; *Els àlbums il·lustrats i els llibres il·lustrats: una descoberta, diverses veus. guia per al professorat*: p.6, 2014, (Junio 2015), Disponible: <http://www.xtec.cat/alfresco/d/d/workspace/spacestore/8a244715-13333-4a23-adcc-735622e229f8/àlbums-illustrat.pdf>.

2 SALISBURY, MARTIN; *Imágenes que cuentan*: Editorial Gustavo Gili, Barcelona, 2007, p.9.

aquest camp de treball es manté obert a l'experimentació lliure de tècniques i llenguatges gràfics. Partint d'aquesta idea d'àlbum com a objecte d'experimentació de llenguatges gràfics i de la importància que recau en la innovació i producció d'aquest tipus de format editorial, naix l'interés personal de desenvolupar aquest tipus de projecte editorial.

3.1.2. La imatge en l'àlbum il·lustrat infantil.

L'objectiu principal de la imatge en l'àlbum és el de comunicar i atraure l'interés de l'infant. No es pot obviar, però, la funció que exerceixen les imatges en ser interpretades per al desenvolupament educatiu dels xiquets, ja que afavoreixen el procés "d'alfabetització visual". Aquesta expressió s'ha consolidat al llarg dels últims anys, i fa referència a la relació existent entre els infants i els àlbums il·lustrats. D'altra banda, té relació amb la capacitat d'interpretació de les imatges, de dibuixar, i amb la formació d'un judici estètic. Com assenyalava Walter Herdeg en una edició de *Graphis* dedicada a la il·lustració de comptes infantils;

"El petit propietari de llibres posseeix una galeria privada d'art amb la qual té una relació molt especial, ja que estudia amb deteniment les seues imatges preferides, una vegada darrere l'altra; les observa fixament amb una fascinació que garantirà indelebles records de trames i escenaris".⁴

Tenint en compte la importància educativa que recau sobre aquestes imatges i la relació que es crea entre el xiquet i l'art, no és d'estranyar que l'edició de les il·lustracions busque cada dia la millora de la seua qualitat.

Un altre dels reptes més complicats que fa referència a l'elaboració d'un àlbum infantil i a la utilització de les imatges és relacionar les il·lustracions amb el fil narratiu de la història. Per aquesta raó, és fonamental que l'estil de les imatges s'adapte a la línia narrativa. Com diu Martin Salisbury:

"Ha de donar-se una correspondència conceptual i estilística entre la il·lustració i el tema del llibre. Ja hem parlat de la complexa relació que existeix entre la paraula i la imatge, però no està de més recordar la importància d'equilibrar les paraules i les imatges, de manera que, per elles mateixes, ni les unes ni les altres tinguin un significat complet, que és el que s'obté amb la seua unió".⁵

4 SALISBURY, MARTIN; *Imágenes que cuentan*, Editorial Gustavo Gili, Barcelona, 2007, p.6.

5 SALISBURY, MARTIN; *Ilustración de libros infantiles. Cómo crear imágenes para su publicación*, Editorial Acanto, Barcelona, 2005, p.78.

Aquestes argumentacions han fet que em propose trobar el tipus de llenguatge visual adequat, treballant des de l'experimentació de noves maneres de crear imatges amb la utilització d'una barreja de tècniques. Aquesta barreja em servirà per a aprofundir en la recerca d'una imatge que s'adapte a la narració i a la temàtica del llibre i, al mateix temps, supose una experiència innovadora però familiar, que siga capaç d'involucrar d'una manera directa al receptor. Explicaré, més detalladament, quin ha sigut el procés d'experimentació gràfica que ha possibilitat l'expressió final en l'apartat del procés de treball.

3.1.3. Públic a qui es dirigeix.

L'àlbum il·lustrat infantil és una de les variants d'aquest format que té major repercussió en el panorama actual. Aquest tipus de llibre sol dirigir-se a un públic d'entre 3 i 7 anys, però no es pot obviar que la literatura infantil pressuposa un receptor implícit que rep el missatge a través d'un lector que exercirà la funció d'intermediari. Es pot parlar, doncs, d'un doble destinatari: infant - adult. És per això que alguns autors i editors de llibres infantils defensen certa complexitat en els continguts. Aquest fet es relaciona amb la manera que tenen de treballar molts artistes actuals, ja que amb la intenció de poder donar noves eixides a la seua obra, com pot ser amb projectes expositius a galeries, afirmen no tenir en compte, de manera conscient, l'edat del públic al qual aniran dirigits els dibuixos a l'hora de crear un llibre. Shaun Tan explica en l'assaig *Picture Books; Who are they for?* (Àlbums Il·lustrats: Per a qui són) quina és la manera en què treballa en enfrontar-se a aquest repte. També s'hi fan reflexions al voltant del públic i la manera idònia de treballar. A continuació, en cite una reflexió que ha servit d'ajuda a l'hora d'afrontar la creació de les imatges:

“En qualsevol cas, sospite que una gran part de la producció artística en qualsevol mitjà sorgeix sense que a ningú li importe massa com s'acollirà el resultat i qui ho farà. Sovint, no es comença per a satisfer un públic predeterminat, sinó, més aviat, per a formar un públic propi”.⁶

Si tenim en compte aquestes reflexions que permeten tindre un marc de treball més ampli donat a la llibertat estilística i partint de la consideració de què l'infant és intel·ligent, sensible, autònom i un expert interpretador de codis visuals i gràfics, extrac les conclusions de quin ha de ser l'aspecte final del llibre. La idea del doble receptor, sumada a la intel·ligència infantil d'interpretar nous codis, m'anima a cercar una manera d'expressió personal i oberta.

⁶ SALISBURY, MARTIN; *Imágenes que cuentan*, Editorial Gustavo Gili, Barcelona, 2007, p.7.

3.1.4. Disseny editorial de l'àlbum il·lustrat

Per a l'elaboració d'un àlbum il·lustrat es fa imprescindible el bon ús dels elements fonamentals del disseny per a transmetre els valors estètics i conceptuals desitjats d'una manera clara i funcional. Aquests són la composició del text en relació a la imatge, la gestió del color i la preparació per a la impressió. Però un dels aspectes més importants a considerar és el tractament tipogràfic. Aquest ha de ser clar i s'ha de poder llegir, ja que açò influeix en l'aprenentatge dels infants tant pedagògicament com psicològicament. En aquest sentit, he pautat una sèrie de premisses a seguir a l'hora d'introduir el text:

- La font ha de tindre una mesura més gran que la que s'utilitza als llibres de text,
- Ha de mantenir una morfologia clara que evite possibles confusions,
- Ha de tenir un espaiat considerable
- La composició ha de ser simple i percebre's al primer cop d'ull.

Teresa Corchete, autora i col·laboradora en publicacions i materials didàctics relacionats amb la lectura i la imatge en els llibres, fa una aportació que posa de relleu la importància que recau sobre aquest elements que també formen part de l'àlbum:

“la idea d'un bon àlbum és que tots els elements del llibre es posin en joc al servei de la història. El text i la il·lustració, com ja hem dit, però també el format, el fons de la pàgina, la disposició dels elements en ella, la tipografia, etc”.⁷

He descrit quines han sigut les decisions finals referents al disseny en l'apartat de procés de treball anomenat *Maquetació i arts finals*, on explicaré, més detalladament, les eleccions dels elements de disseny que conformen l'àlbum.

3.2. DEFINICIÓ DEL PROJECTE:

El meu projecte emergeix de la proposta d'elaborar un àlbum il·lustrat. Una volta decidit que aquest seria el meu camp de treball, s'obria un gran interrogant, ja que no tenia una història predilecta, fet que m'oferia la llibertat de treballar una narració que s'adaptara als meus gustos i necessitats. Després de llegir i rellegir diverses històries en diferents fonts, vaig trobar *El relat de l'àvia*, una història escrita per Ernesto Gironde Sirvent. És un text curt, extret d'un llibre recopilatori de microrelats que es crea a partir d'un

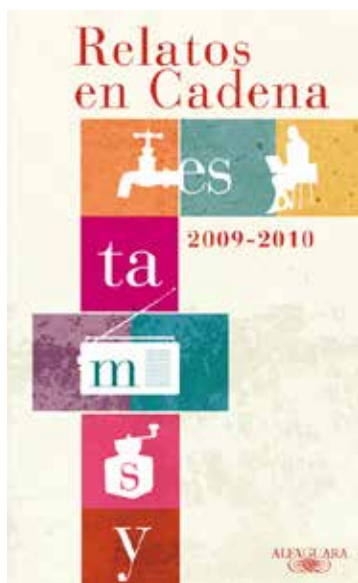

Fig. 1: portada *Relatos en cadena*, editorial Alfaguara, (2009-2010)

⁷ BADIA, MÒNICA i LLADÓ, CECÍLIA; *Els àlbums il·lustrats i els llibres il·lustrats: una descoberta, diverses veus. guia per al professorat*: p.6, (2013-2014), (Junio 2015), Disponible: <http://www.xtec.cat/alfresco/d/d/workspace/spacestore/8a244715-13333-4a23-adcc-735622e229f8/àlbums-illustrat.pdf>.

concurs literari promogut per la cadena *SER*. Encara que no va resultar el text guanyador, em va captivar des del primer moment, de seguida vaig connectar amb la història i vaig trobar multitud de possibilitats a l'hora d'il·lustrar-la. Seguidament, es presenta el text:

“Fins que decidírem tornar a penjar-la en la paret, vam patir xicotets sabotatges. El dilluns es va pegar l'estofat. El dimarts es van fondre les bombetes. El dimecres se'n va eixir la rentadora. El dijous no van sonar els despertadors. El divendres va clarejar ennuvolat però no vam trobar cap dels paraigües de la casa. Ens xopàrem. A la nit l'avi va insistir-hi. Una cosa és que estiga morta i l'altra que li haja canviat el caràcter. Va obrir el caixó. I va tornar a col·locar la foto en el lloc pertinent que ella mateixa havia escollit. La dona de la foto somreia”.⁸

Ernesto Girondo Sirvent

Per a poder realitzar les tasques de promoció o presentar la història a concurs, m'he posat en contacte amb l'autor de la història via e-mail, i me n'he assegurat d'aquesta manera del consentiment de l'autor per a treballar amb aquesta història. A més hem fet els canvis oportuns en el text per a assegurar els drets d'utilització de la història. Crec que és important comentar que he realitzat un treball de traducció del castellà al valencià, ja que aquesta estava escrita en castellà. El principal motiu que ha fet que duga a terme aquesta tasca radica en el fet que es tracta d'un treball de caràcter personal, i he considerat oportú utilitzar la llengua pròpia. Aquest canvi és una aportació que valore amb positivitat i que té relació amb el desig de contribuir a la normalització lingüística i d'aportar l'edició d'un àlbum en valencià. Per a prendre aquesta decisió he observat que els concursos d'àmbit nacional solen acceptar propostes escrites en qualsevol de les llengües que conviuen en l'Estat espanyol. No obstant això, i amb la voluntat de produir un producte que pugua arribar al màxim nombre de receptors, l'edició d'aquest àlbum es treballarà de manera que el text es pugua canviar fàcilment, i així poder-lo traduir a qualsevol idioma en un futur.

Com ja s'ha comentat abans, el text apareix en un llibre de microrelats que no va dirigit al públic infantil. Tanmateix, l'extensió i les característiques tant formals com temàtiques em possibiliten l'adaptació de la història al format editorial d'àlbum il·lustrat infantil. Els motius pels quals he decidit treballar a partir d'un text d'aquesta temàtica estan relacionats amb l'evolució de l'àlbum il·lustrat infantil i amb ella la de la societat. En les societats modernes se solen restringir certs continguts que es consideren inquietants o que donen lloc a reflexions entorn la identitat del ser humà. Aquest tipus de temes queden reservats per a l'àmbit adult. Per aquesta raó, entenc que tractar la

⁸ “SER”, CADENA; *Relatos en cadena*: Editorial Alfaguara, 2009-2010, p.46

Fig. 2: portada *Una casa para el abuelo*, Isidro Ferrer.

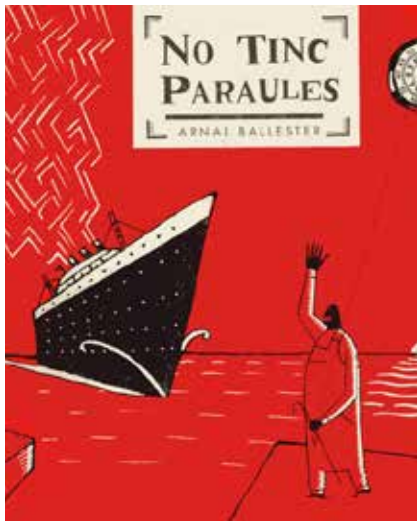

Fig. 3: portada *No tinc paraules*, Arnal Ballester.

temàtica de la mort determina una conducta reivindicativa i de posicionament enfront dels discursos culturals canònics. Com deia Berguer:

“El context social i de mercat de la producció de llibres infantils actuals dificulta la presència de certs temes o motius: la sensualitat, la mort, l'amor, l'erotisme. Podríem dir que són representacions no visibles, que corresponen a un moment d'alleugeriment crític i ideològic”⁹

Basant-me en aquestes raons de reivindicació i alliberament de continguts i criteris adequats per al públic infantil, he decidit treballar aquest text. S'hi parla de la mort d'una manera natural i que aporta a l'àlbum característiques pròpies de les històries contades pels contacontes de l'antiguitat, on la societat encara no havia vetat aquest tipus de temes en un intent de protegir la innocència dels més menuts.

Un altre punt important és que, com que no s'ha normalitzat l'edició d'àlbums que treballen aquests tipus de temes, resulta complicat esbrinar quina o quines són les maneres de representar de forma gràfica textos que alberguen aquest tipus de continguts. Així mateix i pel misteri que suposa el món que experimenten els xiquets en consumir aquest tipus de narració, l'experimentació i la recerca de nous llenguatges visuals capaços de connotar a través de la gràfica esdevenen de gran importància per a l'elaboració d'aquest projecte.

Malgrat açò, és cert que durant els últims anys s'han editat diferents treballs amb aquest caràcter renovador que han aportat referències importants per a l'elaboració d'aquest projecte tant temàticament com estilística. D'entre els diferents treballs m'agradaria destacar els següents àlbums; *Una casa para el abuelo* de Isidro Ferrer; *El monstruo de la lluvia* de Pablo Amargo; *Where the wild things are* de Maurice Sendak; *No tinc paraules* i *Bestiaria* d'Arnal Ballester. Tots ells tracten temàtiques que trenquen amb el patró establert socialment pel que fa a la literatura infantil.

3.2.1. DOCUMENTACIÓ I REFERENTS

Una vegada he concretat les característiques del projecte, comença un procés de recerca de documentació i selecció de referències ajuden al desenvolupament del meu projecte. En aquest procés, he recopilat diferents textos i llibres on es parlava de la metodologia i dels processos de treball en l'edició d'àlbums il·lustrats. D'altra banda he dut a terme una recopilació d'imatges i he revisat àlbums il·lustrats que parlaren de temes compromesos, com el

⁹ SÁNCHEZ, ESTRELLA; *Representaciones de un mundo complejo: No tinc paraules de Arnal Ballester*: p.1, 2010, (junio 2015), Disponible: <http://www.revistes.uab.cat/jt13/article/view-file/115125>.

que tracta la meua història, així com la revisió d'estils gràfics. Aquest procés de recerca s'ha realitzat utilitzant recursos web i bibliogràfics. Després de la realització d'aquesta tasca que m'ha possibilitat saber quin és el tipus de producte que hi ha en el mercat actual i de quines maneres podria innovar, he de dir que són moltes les fonts referencials que han aportat informació i han donat llum al projecte. Així doncs he hagut de seleccionar els autors i editorials que més han influït en el procés de creació d'"El retrat de l'àvia".

ISIDRO FERRER

Isidro Ferrer és un dels dissenyadors contemporanis més reconeguts en l'àmbit nacional i internacional gràcies a la seua trajectòria professional. Ha sigut guardonat amb dos premis AEPD i un LAUS, el Premi Experimenta de Disseny de 2003 i el Premi Nacional de Disseny 2002, entre molts altres. El seu treball es conforma de multitud de projectes de diferents itineraris dins del món de la comunicació gràfica, com són: l'elaboració de llibres, cartells, curts animats, exposicions, branding, etc. El concepte sempre esdevé la base del seu treball. La seua obra destaca per l'originalitat i creativitat que aconsegueix treballant a partir de l'experimentació. Un dels trets que el caracteritzen el lligam al treball manual i a la utilització de l'objecte.

És un dels autors que més han influït en el meu treball tant a escala estètica, ja que la construcció d'imatges amb objectes i materials que aporten textures és un fet que es repeteix constantment a la seua obra, com a mode de treball, ja que parteix sempre de l'experimentació i el treball de concepte.

Fig. 5: *El retablo de Maese Pedro*, Isidro Ferrer.

Fig. 4: interior *Una casa para el abuelo*, Isidro Ferrer.

He decidit incloure aquestes imatges perquè representen el treball amb textures i la utilització de l'objecte que m'han servit i inspirat a l'hora de treballar.

MEDIA VACA

Es tracta d'una editorial fundada per Vicente Ferrer Azcoiti i Begoña Lobo Abascal a València l'any 1998, que es dedica a publicar llibres il·lustrats amb un disseny molt acurat. L'edició a *Media Vaca* té un aspecte totalment artesanal que recupera un estil directament relacionat amb el dels anys 30. Treballen amb dues tintes i responen a una determinada tradició gràfica. El catàleg de l'editorial es compon de cinquanta-quatre títols repartits en cinc col·leccions. Gran part de les seues publicacions estan relacionades amb l'humor, la poesia i el misteri.

D'aquesta editorial, he extret referències que m'han ajudat a l'hora de treballar l'aparença cromàtica al meu llibre il·lustrat, i que m'han ajudat a resoldre les composicions partint de la utilització de dues tintes, tenint en compte la tonalitat del paper com a component de la composició.

Fig. 6: interior *Los niños tontos*, Javier Olivares, Media Vaca Ediciones

Fig. 7: *Ventanas a Occidente*, Raúl.

RAÚL

Raúl Fernandez Calleja és un historietista i il·lustrador espanyol, Ha treballat per a les revistes *Cairo*, *Complot* i *Madrid*, i també ha publicat il·lustracions en diaris com *El País*, *La Razón*, o *La Vanguardia*. Amb el guionista Felipe Hernández Cava ha realitzat la historieta *Vendrán por Swinemünde* i l'àlbum *Ventanas a Occidente*. És en aquest àlbum on Raúl treballa a partir d'escanejos d'imatges que després retoca digitalment per a crear alguns dels personatges que apareixen en la història. A partir d'aquesta metodologia de treball he reproduït part de les imatges que apareixen en la meua història. Les imatges de la figura 7 van ser les que m'animaren a treballar la metodologia esmentada anteriorment.

3.3. PROCÉS DE TREBALL

Justificats quins són els motius que han fet que decidisca projectar aquesta història en format d'àlbum il·lustrat infantil, passaré a descriure quin ha sigut del procés de treball. Aquest segueix la metodologia habitual en la creació d'aquest tipus de producte, començant amb un *brief* extret de les característiques comunes dels concursos d'àlbum il·lustrat; seguidament, s'ha elaborat un *story board*. A partir d'aquest, comença el procés d'experimentació, esbossat, creació de personatges i espais, per a acabar amb la maquetació i preparació per a impremta.

3.3.1. BRIEF

Brief és una paraula anglesa que fa referència al document on estipulem les característiques bàsiques que defineixen el projecte per a poder focalitzar-lo correctament. En un resum breu apareixen fixats els objectius que es persegueixen, així com les característiques que el definiran, el públic al qual anirà dirigit, el missatge que es vol transmetre, etc.

Lawrence Zeegen parla de la importància d'aquest document en el llibre *Principios de ilustración*:

“Per a l'il·lustrador, l'aspecte més important de pensament creatiu comença amb el *brief* d'un nou projecte. El *brief* inicial és el punt en què es reuneix la informació bàsica sobre el projecte. Entendre bé el que se'ns demana en el projecte és crucial. Tenir tota la informació rellevant pot semblar obvi, però molts no acaben d'entendre la importància de tindre les idees clares des d'un primer moment”.¹⁰

Aquest *brief* sol ser el primer document de connexió entre el client i el creatiu. Com que en el cas del meu projecte no es tracta d'un encomanament real, sinó que naix de la voluntat pròpia d'il·lustrar la història exposada amb total llibertat de treball, i ja que més avant he de promocionar el producte utilitzant el concurs o l'autopromoció, he decidit que el *brief* o les pautes a seguir el consolidaran les bases fonamentals i establertes en diferents concursos d'àlbum il·lustrat. Aquestes bases fonamentals se sumen a les característiques que vénen donades per la naturalesa del projecte. Després de fer una recerca en diferents concursos d'àmbit nacional, com són el que organitza l'editorial *Edelvives* i la localitat de Benicarló, he establert unes pautes que hauré de respectar per a poder presentar el meu treball.

- El format serà lliure, però no pot ser superior a 30 x 39 cm.

¹⁰ ZEEGEN, LAWRENCE; *Principios de ilustración*, Editorial Gustavo Gili, Barcelona, 2005, p.24.

- Cada autor o autors hauran de ser propietaris dels drets del text i de les imatges per evitar reclamacions de tercers.
- El text s'ha de poder traduir.
- EL nombre de pàgines ha de ser múltiple de vuit.
- Il·lustracions a color.

3.3.2. INTERPRETAR LA HISTÒRIA AMB LA IL·LUSTRACIÓ

Una volta escollida la història i esclarit quins són els trets fonamentals que definiran el meu àlbum, he fet un treball de concepte, on mitjançant diferents tipus de tècniques per a estimular la creativitat, com són les tècniques de pensament lateral i d'altres com la pluja d'idees, he realitzat una història que acompanyarà el text. Així, el complementa sense descriure gràficament la narració, aquesta interpretació em permet aportar informació i introduir el sentit irònic i d'humor mitjançant els elements gràfics.

La història paral·lela que he creat a partir del text presenta un pardalet que no apareix en el text. Aquest serà l'encarregat de dur a terme les malifetes que es narren. Podrà entendre's que aquesta representació del pardalet fa el paper de missatger de l'àvia o simplement de la personificació del seu esperit.

L'àvia i el pardalet deuran compartir característiques o aparèixer relacionats d'alguna manera perquè s'entenga el propòsit narratiu. D'altra banda, apareixerà l'avi del qual si s'hi parla, i dos xiquets que tampoc es descriuen en la història. Aquests són els encarregats de fer el paper dels néts. Aquests personatges em serviran per a desenvolupar la narració paral·lela que he creat, mitjançant la il·lustració.

3.3.3. STORY BOARD

El *story board* és un guió gràfic que sol utilitzar-se en projectes d'animació, fílmics, comic i àlbum. Aquest s'encarregà de preveure com es desenvolupa la història, i serà en aquest moment, quan es decidirà l'estructura del llibre, i es definirà la partició del text i el ritme narratiu.

Per a representar aquestes premisses, s'ha de fer una sinopsi bidimensional fent que totes les pàgines del llibre siguin percebudes a primer cop d'ull. El ritme de la narració és la velocitat en què es contenen les coses que van succeint en la història. L'estructura narrativa que he aplicat serà d'una pàgina doble amb text, i d'una on sols es comunicarà l'acció per mitjà de la il·lustració, de manera que s'establirà una seqüència on una causa (malifeta del pardalet) descobrirà la conseqüència (causa narrada al text).

La història comença plantejant un misteri, seguida d'una sèrie de causes que aporten misteri i que, finalment, acaba donant una solució. També he

tingut cura de mantenir el ritme dels pesos visuals i composicions que es donen entre les relacions que s'estableixen en la consecució de pàgines. Perquè açò fóra possible, he treballat les il·lustracions de les pàgines que apareixen en el mateix plec conjuntament, per poder aconseguir un resultat que aporte cohesió, tant narrativa com visual.

A continuació, expose el *story board*:

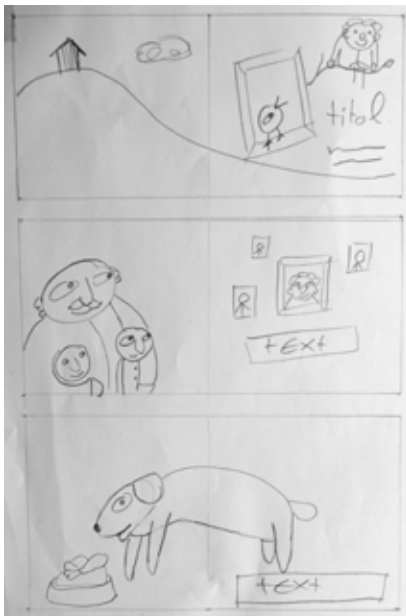

Fig. 8

Fig. 9

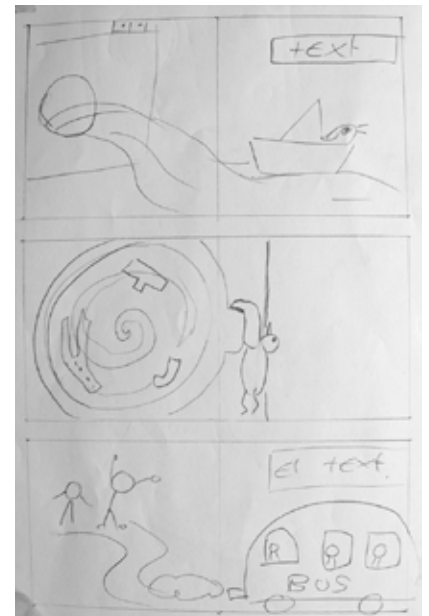

Fig. 10

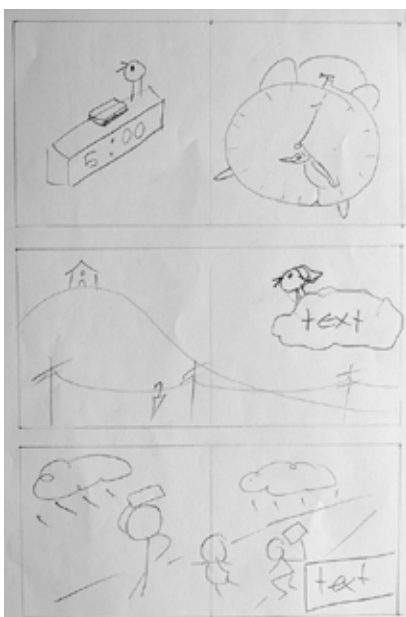

Fig. 11

fig. 12

Fig. 8, 9, 10, 11, 12: les imatges mostren el guió de la història consecutivament.

Les imatges de les figures 8, 9, 10, 11 i 12 estan treballades en un nivell d'esbós ràpid. Per tal com, en aquest punt del projecte, encara no s'han definit els aspectes formals. A pesar d'això, aquest guió mostra clarament la seqüència de la qual he parlat abans (causa-conseqüència), la tipologia de plànols amb la que treballaré, donant una idea dels espais que he de crear i de la composició text-imatge. Aquesta seqüència em serveix per a abordar la creació de les imatges, respectant els espais reservats per al text. En definitiva, el *story board* dona una idea de quin serà el resultat final que em servirà per a continuar amb el procés de producció. La distribució que he plantejat també determina quina serà l'extensió de l'àlbum: 14 pàgines dobles i, considerant les guardes, la pàgina de cortesia i les portades, sume 17 plects.

3.3.4. EXPERIMENTACIÓ I PRIMERS ESBOSSOS

Abans de parlar de la creació de personatges i espais, ja que aquest és el següent pas, crec que és necessari esmentar el procés que s'ha encarregat d'aportar personalitat al meu projecte. El procés d'experimentació esdevé un dels més importants, perquè és el que ha fet possible la creació d'un llenguatge que s'adapta a la història i que, al mateix temps, defineix l'àlbum amb un estil personal que aporta noves maneres de treballar en el camp de la il·lustració.

Experimentar amb diferents processos i materials ha augmentat la meua capacitat d'utilització de recursos gràfics. Durant el procés, he descartat moltes proves, la qual cosa ha servit per a trobar noves maneres de representar que han ajudat a transmetre el missatge i les idees que requeria un text amb unes característiques particulars. He de dir que, en aquest procediment, s'ha fet notable la influència de referents, ja que veure els seus resultats m'ha fet imaginar formes de treball i m'ha animat a fer els diferents assajos. Per abordar aquest procés, s'han realitzat diferents proves. Després de descartar diferents maneres de treballar i quedar-me amb les més potents i diferenciadores, han sorgit les primeres imatges que vénen suggerides pel *briefing* i que ajuden a fer la descripció aproximada de la idea que tinc en aquest moment de l'àlbum il·lustrat. Durant l'evolució d'aquest procés, han començat a aparèixer representacions dels personatges o dels components del fons a manera d'esbós. Per això, aquest procés s'encavalca en el procés de primers esbossos. A continuació, nomenaré algunes de les tècniques que han protagonitzat aquesta part del projecte:

El primer treball que vaig desenvolupar centrava a esbosar personatges, que es van crear amb assemblatges de cartó i teles personalitzades amb transferències, i representacions dels complements creades amb fil d'aram, espart, productes orgànics com carlotes, etc. La idea principal va ser crear diferents escenaris on col·locar aquests objectes i fotografiar-los. En realitzar

les primeres proves, em vaig adonar que, encara que el procés havia sigut costós i havia emprat prou hores en la seua producció, els objectes obtinguts no acomplien el propòsit desitjat: la seua estructura em limitava a l'hora de transmetre expressions o moviments, cosa que em va obligar a continuar en la recerca del llenguatge visual i, per tant, en el procés d'experimentació.

Fig. 13

Fig.14

Fig. 1

Fig.16

Fig. 13,14, 15, 16: primeres aproximacions que quedaren descartades, però que van suposar un abans en relació amb el llenguatge gràfic final.

Encara que aquest procés no va tindre el resultat esperat, cosa que va fer que aquests assemblatges foren descartats en un primer moment, la utilització del cartó va ser una gran trobada. Les textures que aporta el cartó al ser tractat manualment, han sigut de gran interès en l'elaboració en les imatges finals. Aquest procés també m'ha servit per a trobar la manera en què s'ha representat el personatge principal: el pardalet.

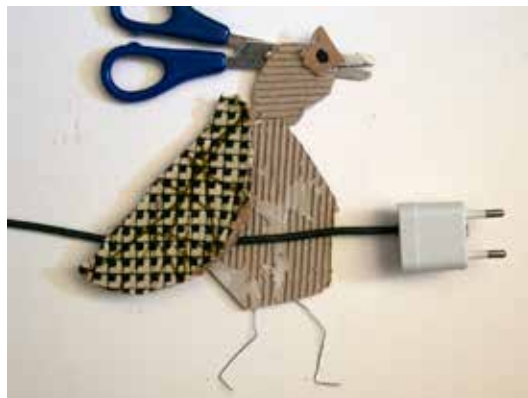

Fig. 17: primera representació del personatge principal

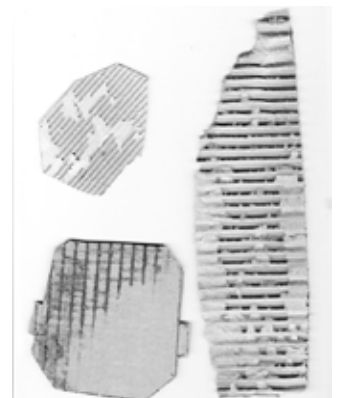

Fig. 18: textures que s'utilitzen al llarg de tot l'àlbum.

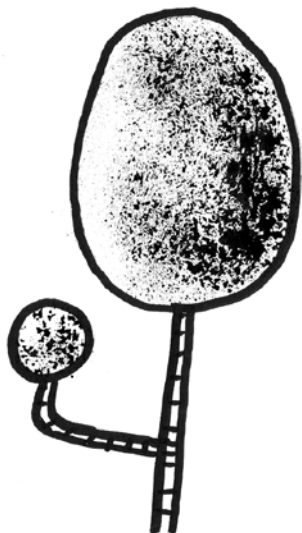

Fig.19

Una vegada havia decidit que aquestes representacions no serien les que conformarien la imatge total del meu àlbum, —més bé conformaran una part d'ella—, va començar una nova fase on havia de cercar nous recursos expressius. Així mateix, vaig començar a fer proves amb les representacions dels fons i objectes que apareixen estipulades al *story board*, utilitzant diferents tipus de tintes negres, com la tinta xinesa, i diferents eines d'aplicació com pinzells de diferents grossors, segells de diferents materials com goma d'esborrar o esponges, raspalls, etc. Vaig començar a fer dibuixos lliures on es representaven els elements per separat. Per exemple: un pinzell em servia per a aconseguir la representació de l'herba que apareixia en diferents pàgines, i un segell em va possibilitar la representació de textures interessants. Una vegada aconseguida la imatge desitjada i fent un procés de transformació analògic-digital mitjançant l'escàner, vaig obtenir els diferents components que m'han servit per a fer les composicions a mode de collage utilitzant el *software* d'edició d'imatge *Adobe Photoshop*.

Fig.20

Fig.21

Fig.22

Fig. 19, 20, 21, 22: dibuixos analògics que després es retocaran digitalment.

Aquest procés de digitalització de la imatge em va animar a escanejar materials que també aportarien informació i textures al projecte. Així doncs, vaig realitzar diferents escanejos de vares de fusta, teles i diferents materials que després de ser retocats digitalment també tenien cabuda en el collage que estava creant amb la unió de totes aquestes imatges.

Fig.23

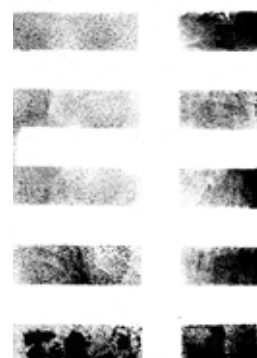

Fig.24

Fig.23, 24: exemple d'algunes de les textures escanejades.

A partir d'ací comence a plantejar la possibilitat de treballar amb la serigrafia com a procés d'experimentació, ja que aprofitar el registre serigràfic possiblement m'ajudaria a complementar el llenguatge que necessitava nodrir-se d'una qualitat més tàctil. Aquest fet va ser el que m'animà a fotografiar les representacions que ja havia aconseguit en el procés d'assemblatge com són el personatge principal, la caseta del pardalet, el marc del retrat, etc. Per a treballar-les vaig utilitzar les tècniques digitals de retoc fotogràfic que s'empren en la preparació de fotolits digitals.

fig. 25

fig. 26

Fig. 25, 26: procés de fotografiar l'objecte i preparació digital per a fotolit.

Una vegada he trobat la manera de representar les imatges i conferir l'aspecte desitjat gràcies a aquest procés d'experimentació, he començat a definir l'aspecte final dels personatges i espais utilitzant diferents *softwares* de retoc i creació d'imatge digital, que s'explicarà en el següent apartat.

3.3.5. DEFINICIÓ DE PERSONATGES I ESPAIS

En el cas del meu àlbum, el més important a l'hora de crear els personatges és simplificar-los i deixar els elements que realment m'ajudaran a comunicar, fent que la imatge siga concisa i ens encise en vore'ls. La caracterització dels personatges consistirà a dotar d'humanitat i donar un caràcter propi, fent que aquests realitzen les funcions determinades pel *story board*.

Per a concebre els personatges, ha sigut imprescindible passar per un procés d'experimentació i primers esbossos, aspecte que ja ha estat tractat en línies anteriors, fins a trobar l'aspecte i peculiaritats que he volgut introduir. Pel que fa a l'aparença gràfica. He tingut en compte el públic i la temàtica. He emprat formes simples que per als infants són més atractives i fàcils d'interpretar. A l'hora de realitzar l'aspecte final dels personatges, he utilitzat els programes d'edició digital *Adobe Illustrator* i *Photoshop* i, aprofitant els escanejos dels esbossos, s'ha definit l'aspecte de cada personatge. Perquè el treball digital no tinguera un aspecte gelat i desentonara, he utilitzat un

tipus de pinzells digitals. Que imiten els pinzells secs i que permeten dibuixar a partir d'una línia trencada.

Fig. 27: procés de definició del personatge, amb *Adobe Illustrator*. He definit les formes i mesures del personatge, després he utilitzat *Photoshop* per a treballar les textures i la línia, de manera que aporten un caràcter manual.

Fig.28

Fig.29

Fig.30

Fig.31

Fig. 28, 29, 30, 31: definició de personatges. Com ja he comentat, els he creat tenint en compte la posició, l'expressió i la situació que tindran en cada pàgina i que vénen establertes des del *story board*.

La creació d'espais ja es trobava en un procés avançat gràcies als resultats aconseguits en el procés d'experimentació, i la seua constitució s'ha abordat treballant la figura i el fons, seguint les composicions establertes en l'*story board*. La temàtica i el lloc on transcórrerán les seqüències (la casa dels avis) havien de transmetre una imatge tàctil i pròxima, amb aspectes que ens remeteren a la consciència col·lectiva. Aquesta qüestió s'ha afrontat utilitzant textures i falses errades que aporten un caràcter manual.

Fig. 32: la imatge representa el saló de l'àvia. El sòl està format amb les fustes que s'han escajejat representades a la imatge 23, la sanefa l'he obtingut utilitzant la digitalització i l'edició de la imatge 18, i les textures amb les de la imatge 24.

3.3.6. DEFINICIÓ CROMÀTICA I ACABAT

Una vegada he aconseguit que els espais i els personatges acompliren les característiques que necessitava, i després d'haver realitzat el procés de digitalització de les diferents imatges obtingudes en el procés d'experimentació i de creació, dispose de diferents espais de treball on he repartit les imatges a manera de collage. Partint d'aquests collages, he realitzat fотолit que em serveixen per a dur a terme el procés d'estampació de la imatge.

Fig. 33: primera tinta, fотолit

Fig. 34: segona tinta, fотолit

Aquest procés d'estampació m'ha permès continuar el procés d'experimentació inicial, per tal com el registre que aporta la serigrafia a les il·lustracions és un fet enriquidor. Tot açò, sumat a les opcions que han suposat jugar amb els errors d'estampació com els embotellaments o excessos de tinta, perquè aquests aporten més textures al resultat final. Per a poder dur a terme aquest procés de treball, he començat amb la tasca de realitzar digitalment dos fotolits de cada imatge, obtenint així les dues tintes per separat (fig.33 i 34). Seguidament, he insolat una pantalla serigràfica per cada quatre il·lustracions amb els negatius de les seues respectives dues tintes. Per a fer les estampacions, he utilitzat tinta *Sederlac* negra, ja que aquesta és opaca i em permet treballar de la manera desitjada. Una vegada obtingudes les estampacions que necesite les he escanejat i he fet servir el *software* d'edició d'imatges *Adobe Photoshop* per a superposar les capes i poder fer les proves de color pertinents.

Treballar amb la tècnica de la serigrafia ha servit per a definir el resultat final. Aquesta ha aportat qualitats pel que fa al registre aconseguit, però també ha sigut la causa per la qual he treballat partint d'una síntesi tonal, és a dir, he resolt les imatges amb la utilització de dues tintes, cosa que m'ha permès unificar l'aspecte de l'àlbum. Mitjançant aquesta acotació del color l'àlbum es diferenciarà d'altres treballs que també utilitzen la matèria i les textures per a il·lustrar contes. El color és, també, un element narratiu, per això he escollit una gamma de colors que són forts però transmeten placidesa i que ajuden a transmetre el missatge d'una manera harmònica i a aportar eixe aspecte familiar i proper que defineix la història.

Fig. 35: exemple d'il·lustració acabada. Els colors que he escollit són el *pantone* P 34-7U i el P 126-16 U CMYK amb perfil de color fOGRA39.

Els colors que definiran el llibre són el taronja i el verd. La combinació d'ambdós fa que un treball de suport de l'altre. La seua aplicació sempre juga amb el color blanc de la fulla com a element compositiu. Les tipografies de les que parlare en el següent apartat, també es representen a partir del joc de la composició de tots tres colors.

3.3.7. MAQUETACIÓ I ARTS FINALS

Per a poder abordar la maquetació de l'àlbum i aconseguir que aquest accomplisca les funcions comunicatives pròpies del bon disseny, seguiré les pautes abans esmentades a l'apartat de *Disseny editorial de l'àlbum infantil*, i partiré de la repartició de text que s'ha treballat prèviament al *story board*. He començat el treball de maquetació fent proves de composició entre les il·lustracions ja acabades i els pesos visuals dels textos. L'elecció tipogràfica s'ha fet en funció de les pautes esbrinades anteriorment, que fan referència a quin tipus de lletra cal utilitzar-se en els productes editorials destinats al públic infantil. Tot açò, s'ha sumat al fet que aquesta ha d'adaptar-se a l'estil de les il·lustracions.

Seguint aquest paràmetre i després de fer diverses proves tipogràfiques, he escollit la famosa tipografia *Helvetica* en la variant de pes *light*, escrita amb una mesura de vint punts. *Helvetica Light* va ser dissenyada pels directors artístics Erich Schultz-Anker i Arthur Ritzel. És una tipografia *sans serif* o de pal sec que està construïda amb una estructura simple i funcional, gràcies a la seua percepció fàcil i lectura s'ha utilitzat per a tot tipus de projectes.

El dijous no van
sonar els despertadors.

fig. 36: Exemple tipogràfic d'un paràgraf del llibre.

Depenent de cada doble pàgina i de les necessitats pròpies, la tipografia apareix justificada de diferents maneres, i respon a la composició en què s'ha d'integrar. Quan aquesta apareix en color blanc sobre un fons obscur, la tipografia serà d'un pes més gros, *Regular*, a causa del procés d'impressió.

En tindre clara la disposició i tipus de tipografies que utilitzaria, he passat a treballar els diferents elements que donaran l'aspecte final a l'àlbum.

La portada i contraportada. He creat la composició de portades amb el mateix procediment que la resta de pàgines, és a dir, he treballat partint de la il·lustració a doble pàgina. En aquest cas, portada i contraportada, per a continuar amb la maquetació després d'haver digitalitzat el procés d'estampació.

Durant la realització considerat els mil·límetres de més que són necessaris per a incloure el llom, també he hagut d'utilitzar diferents mesures tipogràfiques per a poder donar una jerarquia visual a la informació que apareix descrita. A continuació, expose la portada final:

Fig. 37: portada

També he creat el *pattern* que apareix en les guardes de l'àlbum. Açò és un patró de repetició d'alguns dels motius més significatius que apareixen al llarg de la història. Per a la creació del *pattern*, he desenvolupat un *rapport* que em permet una aplicació infinita. Aquest, pot entendre's des de qualsevol punt de vista.

Fig. 38 i 39: preparació del *pattern*,

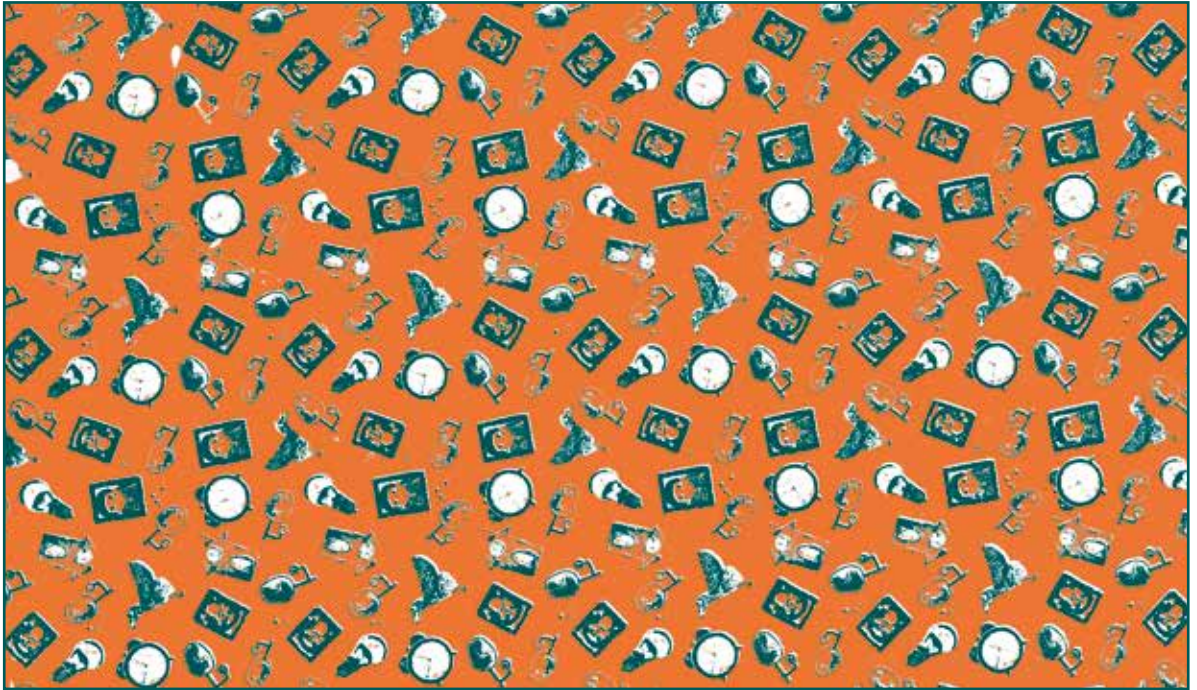

Fig. 40: guardes

En acabar la maquetació i preparar tots els elements que donen forma a l'àlbum, he dut a terme els últims retocs i acabats que requerien les imatges per a la preparació per a impremta. Aquestos són:

- definir els colors exactes amb la utilització dels colors *pantone*,
- fixar el format establint les mesures en centimetres,
- fixar una resolució de 300ppx, ja que aquesta és la mesura òptima per a impressió,
- assegurar que aparegера la integritat dels textos i les il·lustracions utilitzant els sangrats
- exportar les imatges en alta qualitat per a impremta

Tot aquest treball de preimpresió l'he dut a terme utilitzant el programa de maquetació *Adobe indesign*.

3.3.8. POSSIBILITATS PER A LA PUBLICACIÓ

La situació de mercat actual no afavoreix la publicació d'obres editorials. La manera de poder arribar a fer-se un lloc en aquest camp resulta boirosa i complicada per als nous autors. És per aquesta raó que he conformat el llibre seguint unes bases que he extret dels concursos que m'han paregut més interessants, amb l'objectiu de poder presentar la meua proposta. Com que no és cert que aquest mètode supose una garantia, he pensat altres maneres de poder publicar el meu llibre i que actuaran de bressol, en cas que no aconseguisca ser guanyador dels concursos. La primera opció és buscar el suport

de les associacions culturals encarregades de difondre i normalitzar publicacions en valencià. Seguint aquesta via, possiblement no aconseguiria beneficis econòmics, però si accepten el meu producte, podria reproduir-se. També he estat avaluant la possibilitat de promoure un micromecenatge o *crowdfunding*, això és, una cooperació col·lectiva portada a terme per persones que realitzen una xarxa per aconseguir diners o altres recursos. Se sol utilitzar Internet per a finançar esforços i iniciatives d'altres persones o organitzacions. Per últim, també m'he plantejat utilitzar l'àlbum com a eina d'autopromoció. Aquesta idea l'han utilitzat infinitat d'il·lustradors per a donar-se a conèixer, i també pot ser útil en cas que els objectius que busquen la publicació no donaren bon resultat. Partint d'aquesta idea d'autopromoció i amb el propòsit d'aprofitar les pantalles serigràfiques amb les quals he treballat, he realitzat productes que complementen l'àlbu. Aquests productes de *merchandising* són unes estampes o *prints* de les il·lustracions que apareixen al llarg de la història, i uns estoigs que he creat aprofitant els *patterns* de les guardes. (Es pot veure la producció referent al merchandising al annex 2).

CONCLUSIONS

Com ja he mencionat a l'inici de la memòria, l'interés principal era treballar a partir dels coneixements pràctics i teòrics adquirits en el Grau en Belles Arts. En relació a aquest propòsit, cal dir que s'ha acomplert, ja que durant el procés d'aquest treball he posat en pràctica tècniques i coneixements teòrics que he adquirit en cursar el grau. Aquestes tècniques i coneixements se centrarien en: la utilització del color, el treball de composició, l'aplicació de tècniques tant analògiques com digitals, el treball de concepte aplicat a la il·lustració i el disseny, etc. En aquest sentit, el procés del treball final de grau m'ha permés reforçar els meus coneixements.

Tenint en compte els objectius plantejats referents a la producció d'un àlbum il·lustrat, comentar que han estat superats, per tal com he aconseguit un producte que es pot considerar en l'àmbit professional. Si relacione el producte final amb la informació recopilada al voltant d'aquest, puc dir que compleix totes les característiques que un àlbum il·lustrat ha de reunir.

Pel que fa a la relació text-imatge, he treballat complementat el text amb il·lustracions i creant una manera equilibrada de distribuir la informació entre la part visual i el text, a fi d'aconseguir que aquestes dues parts treballen conjuntament. La interpretació que s'entén en analitzar les il·lustracions resulta apropiada perquè complementa el text, i aporta informació nova sense produir redundàncies.

L'establiment d'un ritme visual i narratiu que mantinga el lector interessat, ha suposat un repte difícil d'aconseguir, ja que aquesta qüestió és la que aporta coherència a la història. Tot i això, després de treballar l'*story board* considere que la seqüència causa-efecte és un recurs que manté despert el

lector, de la mateixa manera que plantejar un pardalet com a protagonista pot causar curiositat per descobrir el perquè de l'assumpte.

Pel que fa a la maquetació de l'àlbum, he ponderat totes les premisses que vénen establides pel disseny editorial i que es relacionen amb el públic al qual va dirigit. Açò ha fet possible que cree un producte que es pot entendre i que funcione com a element comunicador.

El procés d'experimentació, ha sigut un dels processos en què més m'ha costat trobar el meu punt de confort i desenvolupar, he hagut de descartar moltes de les proves, no obstant aquestes dificultats m'han permés trobar un llenguatge que tinguera la capacitat de transmetre sentiments i sensacions que es relacionen directament amb la història que he treballat. A més m'ha aportat noves maneres de treballar en l'àmbit gràfic i ha enriquit el meu camp de treball, perquè he descobert noves maneres de comunicar i he desenvolupat un estil propi que em pot definir en aquest camp de treball.

En relació a la producció del projecte i a la metodologia de treball que he seguit, m'han aportat una nova manera d'entendre i afrontar els propòsits que em plantege, així com l'assimilació que per a la realització de qualsevol projecte que es vulga dur a terme és necessari: resumir i acotar les idees que es volen desenvolupar; fer una tasca de documentació i referències per a poder situar-nos i treballar des del coneixement; fer una bona repartició del temps i treballar amb ganes i interès.

Respecte al propòsit de publicar el producte o aprofitar-lo per a fer autopromoció, encara no he definit de quina manera dur-lo a terme crec, però, que dispose de bones idees que he meditat i d'un bon producte. Per això, crec que fer possible que s'introduísca en el mercat i traure'n fruit no em resultarà difícil.

En general i a mode de cloenda, l'elaboració d'aquest projecte ha sigut positiva pel que fa als coneixements adquirits i al producte aconseguit. Haver treballat la il·lustració i el disseny m'ha despertat l'interès i les ganes de continuar formant-me en aquest camp. Per últim, val a dir que treballar el disseny editorial del llibre ha suposat una superació personal, i que m'agradaria aprofundir en aquest tema per a aprendre a crear edicions interactives, com són els *e-books* o les edicions amb realitat augmentada.

BIBLIOGRAFIA CITADA

SALISBURY, MARTIN; Ilustración de libros infantiles. Comó crear imágenes para su publicación, Editorial Acanto, Barcelona, 2005, p.78.

SALISBURY, MARTIN; *Imágenes que cuentan*, Editorial Gustavo Gili, Barcelona, 2007, p.7.

“SER”,CADENA; *Relatos en cadena*, Editorial Alfaguara, 2009-2010, p.46

ZEEGEN, LAWRENCE; *Principios de ilustración*, Editorial Gustavo Gili, Barcelona, 2005.

CONSULTES ON-LINE

BADIA, MÒNICA i LLADÓ, CECÍLIA; *Els àlbums il·lustrats i els llibres il·lustrats: una descoberta, diverses veus. guia per al professorat*: p.6, 2014, (Junio 2015), Disponible: <http://www.xtec.cat/alfresco/d/d/workspace/spacstore/8a244715-13333-4a23-adcc-735622e229f8/àlbums-illustrat.pdf>.

SÁNCHEZ, ESTRELLA; *Representaciones de un mundo complejo: No tinc paraules de Arnal Ballester*: p.1, 2010, (junio 2015), Disponible: <http://www.revistes.uab.cat/jt13/article/viewfile/115125>.

BIBLIOGRAFIA CONSULTADA

HERNÁNDEZ, FELIPE y FERNANDEZ, RAÚL; *Ventanas a occidente*, Luca Editorial, Madrid, 1994.

TORO, GRASSA Y FERRER, ISIDRO; *Una casa para el abuelo*, Libros del xorro rojo, Barcelona - Buenos Aires, 2014.

MARÍNEZ, JUAN; *La ilustración como categoría: Una teoría unificada sobre arte y conocimiento*, Ediciones Trea, Gijon, 2014.

BALLESTER, ARNAL; *No tinc paraules*, Media Vaca, Valencia, 1994.

FERRER, ISIDRO y CARRIÓ, PEP; *Abierto todo el día*, La imprenta comunicación gráfica, Valencia, 2013.

AUSTIN, MARK WIGAN. *Pensar visualmente. Lenguaje, ideas y técnicas para el ilustrador*. Barcelona: Gustavo Gili, 2007

SALISBURY, MARTIN y STYLES, MORAG. *El arte de ilustrar libros infantiles*. Barcelona. Editorial Blume, 2012

SCHONLAU, JULIA. *Handmade illustrators*. Novela gráfica y Cuentos Barce- lona: Instituto Monsa de Ediciones, 2007

CONSULTES ON-LINE

<http://www.mediavaca.com>

<http://deskartemil.blogspot.com.es/2010/11/raul.html>

<http://www.ilustrandodudas.com>

ANNEX 1

Detall de sis dobles pàgines Art finalitzades.

Va obrir el
caixó. I va tornar
a col·locar la foto
en el lloc pertinent
que ella mateixa
havia escollit.

La dona de la
foto somreia.

ANNEX 2

Merchandisign referent a l'autopromoció.

Estoigs

Llibretes

Prints serigrafiades.